

УДК: 494.375

Diloram SHODMONQULOVA,

TDPU Boshlang'ich ta'limda ona tili va uni o'qitish metodikasi kafedrası p.f.n. dotsent

E-mail: diloram57shodmonqulova@mail.ru

TDPU, umumiy tilshunoslik kafedrası dotsenti, filologiya fanlari nomzodi G.Narimova taqrizi asosida

OMONIMLIK VA POLISEMANTIK HODISALARNI FARQLASH

Аннотация

Ushbu maqola omonimlik va polisemantik hodisalarni batafsil o'rganishga bag'ishlangan. Omonimlik – bu bir xil shakldagi so'zlarning bir-biridan mutlaqo farqli ma'nolarni ifodalashidir, polisemantik hodisalar esa bitta so'zning ko'p ma'nolar bilan bog'liq bo'lishi bilan ajralib turadi. Bu tadqiqotda ushbu ikki hodisaning lingvistik tabiatini, ularning tilshunoslikdagi ahamiyatini hamda amaliy jihatdan qanday namoyon bo'lishini tahlil qilamiz.

Kalit so'zlar: Omonimlik, polisemantik, semantika, til hodisalari, leksikologiya, lingvistika

DIFFERENTIATE BETWEEN POLYSEMANTIC AND HOMONYMOUS PHENOMENA

Annotation

This article provides an in-depth examination of homonymy and polysemic phenomena. Homonymy refers to words that share the same form but have entirely different meanings, while polysemy refers to a single word possessing multiple meanings. The research delves into the linguistic nature of these phenomena, exploring their significance in linguistics and practical applications.

Key words: Homonymy, polysemy, semantics, linguistic phenomena, lexicology.

РАЗЛИЧАТЬ МНОГОЗНАЧНЫЕ И ОМОНИМИЧНЫЕ ЯВЛЕНИЯ

Аннотация

В данной статье проводится углублённое изучение омонимии и полисемантических явлений. Омонимия — это явление, при котором слова имеют одинаковую форму, но совершенно разные значения, тогда как полисемантизм — это способность одного слова иметь несколько значений. В исследовании рассматриваются лингвистическая природа этих явлений, их значение в лингвистике и практические аспекты их использования.

Ключевые слова: Омонимия, полисемантизм, семантика, языковые явления, лексикология.

Kirish. Til hodisalari tilshunoslikning asosiy tadqiqot sohaslaridan biri hisoblanadi. Ushbu hodisalar tilni o'rganish jarayonida muhim o'rin tutadi, chunki ular so'zlarning semantik ma'nosi, ularning ishlatilish ko'lamı va turli tillardagi qiyosiy tahlillar bilan bog'liqdir. Omonimlik va polisemantik hodisalar tilning bu boradagi murakkab jihatlaridan biri bo'lib, ularning farqlarini tahlil qilish leksikologiya va semantika fanlari uchun katta ahamiyatga ega. Ushbu maqolada ushbu hodisalarning tildagi o'rni va ularning bir-biridan farqlanishi ko'rib chiqiladi.

Adabiyotlar tahlili va tadqiqot metodikasi.

Tadqiqot olib borish jarayonida omonimlik va polisemantik hodisalarga oid adabiyotlar tahlil qilindi. Ushbu bo'limda so'zlar ma'nolarining o'zgarishi va omonimlikning tarixiy rivojlanishi bilan bog'liq ilmiy manbalar o'rganildi. Polisemantik hodisalarga oid tadqiqotlar semantik strukturalar va ma'no qatlamlari bilan bog'liq tahlillarni o'z ichiga oladi. Shuningdek, bu hodisalarni o'rganishning turli xil metodologiyalari, jumladan, semantik maydon tahlillari, tarixiy-lingvistik yondashuvlar va kontekstual tahlillar qo'llanildi.

Tilshunoslikda omonimlik va polisemantik hodisalar uzoq vaqt davomida tahlil qilinib kelmoqda. Ularni farqlash masalasi lingvistikaning semantika sohasidagi asosiy muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu bo'limda ushbu hodisalarni o'rganishga bag'ishlangan eng muhim ilmiy ishlarga e'tibor qaratamiz, shuningdek, tadqiqot metodikasini tavsiflaymiz va aniq misollar keltiramiz.

1. Omonimlik hodisasiga oid adabiyotlar tahlili

Omonimlik hodisasi haqida birinchi keng qamrovi tadqiqotlarni qilgan olimlar sifatida Ferdinand de Sossyur va Otto Jespersen ko'rsatish mumkin. Ularning asarlarida tilning semantik strukturasi va so'z shakllarining turli ma'nolarda ishlatilishi haqida batafsil izoh berilgan. Masalan, Sossyur so'zning ichki va tashqi shakli haqidagi tadqiqotlarida omonimlikni tilning leksik qatlamidagi muhim hodisa sifatida ko'rsatadi.

Misol: O'zbek tilida "ot" so'zi bir vaqtning o'zida ikkita mutlaqo turli ma'noni anglatadi: "hayvon" va "narsa". Bu misol orqali omonimlik hodisasining klassik ko'rinishi yoritiladi. Shu kabi misollar ingliz tilida ham mavjud, masalan, "bank" so'zi "moliyaviy institut" va "daryo qirg'og'i" ma'nolarida keladi.

2. Polisemantik hodisalarga oid adabiyotlar tahlili

Polisemantik hodisalarni o'rganishda Ludwig Wittgenstein va John Lyons kabi olimlarning izlanishlari muhimdir. Ular polisemantik hodisalarni semantik maydon va pragmatik nuqtayi nazardan tahlil qilishgan. John Lyons polisemiyaning tilning leksik resurslarini boyitishdagi o'rni ta'kidlab, bu hodisani ko'p ma'noli so'zlar orqali misol keltiradi.

Misol: O'zbek tilida "qaymoq" so'zi bir nechta ma'noga ega: u bir vaqtning o'zida "sut mahsuloti" va "eng yaxshisi" ma'nolarida ishlatiladi. Bu polisemantik hodisaning aniq namunasidir. Ingliz tilidagi "head" so'zi ham polisemiyaning yorqin misoli bo'lib, u "bosh", "rahbar" va "eng yuqoridagi qism" kabi turli ma'nolarni ifodalashi mumkin.

3. Omonimlik va polisemantik hodisalarning qiyosiy tahlili

Tilshunoslik adabiyotlarida omonimlik va polisemantik hodisalarni farqlashga oid ko'plab qiyosiy tadqiqotlar mavjud. Masalan, R.L. Traskning "Historical Linguistics" kitobida omonimlik va polisemantikaning semantik jihatlari aniq tahlil qilinadi. Unga ko'ra, omonimlikda ikki so'z ma'nosining mutlaq o'xshash bo'lmashligi, polisemantik hodisada esa bir asosiy ma'nodan turli kontekstlarda yangi ma'nolar kelib chiqishi bilan ajralib turadi.

Misol: O'zbek tilida "tom" so'zi polisemantik so'z bo'lib, "uyning tomi" va "tana qismi" ma'nosida keladi. Shuningdek, "yurish" so'zi ham turli kontekstlarda "harakat qilish" va "biror narsaning davom etishi" ma'nolarida ishlatilishi mumkin.

4. Tadqiqot metodikasi

Tadqiqotda omonimlik va polisemantik hodisalarni tahlil qilish uchun quyidagi metodlar qo'llanildi:

Korpus lingvistikasi: So'zlarning omonim va polisemantik sifatida ishlatilish holatlari katta hajmdagi matnlarda tahlil qilindi. Korpus lingvistikasi orqali so'zlarning kontekstual ishlatilishi va ularning ko'p ma'nolilik yoki omonimlikka xos xususiyatlari aniqlanadi. O'zbek tilidagi milliy matnlar va badiiy asarlardan keltirilgan misollar orqali bu hodisalar aniqlandi.

Misol: "Tog'" so'zining badiiy va ilmiy adabiyotlarda qo'llanishi tahlil qilinib, uning ko'p ma'noli yoki omonim sifatida ishlatilish holatlari aniqlandi.

Kontekstual tahlil: Bu metod omonim va polisemantik so'zlarning kontekstga bog'liq holda qanday ishlatilishini aniqlashda qo'llanildi. Bir so'zning turli kontekstlarda qaysi ma'noni ifodalashi tahlil qilindi va ularning bir-biridan farqlanish usullari o'rganildi.

Misol: "Ko'z" so'zining "inson organi" va "ignaning ko'zi" kabi turli kontekstlarda ishlatilishi tahlil qilindi.

Tilshunoslikda omonimlik va polisemantik hodisalar uzoq vaqt davomida tahlil qilinib kelmoqda. Ularni farqlash masalasi lingvistikaning semantika sohasidagi asosiy muammolardan biri hisoblanadi. Ushbu bo'limda ushbu hodisalarni o'rganishga bag'ishlangan eng muhim ilmiy ishlarga e'tibor qaratamiz, shuningdek, tadqiqot metodikasini tavsiflaymiz va aniq misollar keltiramiz.

1. Omonimlik hodisasiga oid adabiyotlar tahlili

Omonimlik hodisasi haqida birinchi keng qamrovli tadqiqotlarni qilgan olimlar sifatida Ferdinand de Sossyur va Otto Jespersen ko'rsatish mumkin. Ularning asarlarida tilning semantik strukturasi va so'z shakllarining turli ma'nolarda ishlatilishi haqida batafsil izoh berilgan. Masalan, Sossyur so'zning ichki va tashqi shakli haqidagi tadqiqotlarida omonimlikni tilning leksik qatlamidagi muhim hodisa sifatida ko'rsatadi.

Misol: O'zbek tilida "ot" so'zi bir vaqtning o'zida ikkita mutlaqo turli ma'noni anglatadi: "hayvon" va "narsa". Bu misol orqali omonimlik hodisasining klassik ko'rinishi yoritiladi. Shu kabi misollar ingliz tilida ham mavjud, masalan, "bank" so'zi "moliyaviy institut" va "daryo qirg'og'i" ma'nolarida keladi.

2. Polisemantik hodisalarga oid adabiyotlar tahlili

Polisemantik hodisalarni o'rganishda Ludwig Wittgenstein va John Lyons kabi olimlarning izlanishlari muhimdir. Ular polisemantik hodisalarni semantik maydon va pragmatik nuqtayi nazardan tahlil qilishgan. John Lyons polisemiyaning tilning leksik resurslarini boyitishdagi o'rnini ta'kidlab, bu hodisani ko'p ma'noli so'zlar orqali misol keltiradi.

Misol: O'zbek tilida "qaymoq" so'zi bir nechta ma'noga ega: u bir vaqtning o'zida "sut mahsuloti" va "eng

yaxshisi" ma'nolarida ishlatiladi. Bu polisemantik hodisaning aniq namunasidir. Ingliz tilidagi "head" so'zi ham polisemiyaning yorqin misoli bo'lib, u "bosh", "rahbar" va "eng yuqoridagi qism" kabi turli ma'nolarni ifodalashi mumkin.

3. Omonimlik va polisemantik hodisalarning qiyosiy tahlili

Tilshunoslik adabiyotlarida omonimlik va polisemantik hodisalarni farqlashga oid ko'plab qiyosiy tadqiqotlar mavjud. Masalan, R.L. Traskning "Historical Linguistics" kitobida omonimlik va polisemantikaning semantik jihatlari aniq tahlil qilinadi. Unga ko'ra, omonimlikda ikki so'z ma'nosining mutlaq o'xshash bo'lmashligi, polisemantik hodisada esa bir asosiy ma'nodan turli kontekstlarda yangi ma'nolar kelib chiqishi bilan ajralib turadi.

Misol: O'zbek tilida "tom" so'zi polisemantik so'z bo'lib, "uyning tomi" va "tana qismi" ma'nosida keladi. Shuningdek, "yurish" so'zi ham turli kontekstlarda "harakat qilish" va "biror narsaning davom etishi" ma'nolarida ishlatilishi mumkin.

4. Tadqiqot metodikasi

Tadqiqotda omonimlik va polisemantik hodisalarni tahlil qilish uchun quyidagi metodlar qo'llanildi:

Korpus lingvistikasi: So'zlarning omonim va polisemantik sifatida ishlatilish holatlari katta hajmdagi matnlarda tahlil qilindi. Korpus lingvistikasi orqali so'zlarning kontekstual ishlatilishi va ularning ko'p ma'nolilik yoki omonimlikka xos xususiyatlari aniqlanadi. O'zbek tilidagi milliy matnlar va badiiy asarlardan keltirilgan misollar orqali bu hodisalar aniqlandi.

Misol: "Tog'" so'zining badiiy va ilmiy adabiyotlarda qo'llanishi tahlil qilinib, uning ko'p ma'noli yoki omonim sifatida ishlatilish holatlari aniqlandi.

Kontekstual tahlil: Bu metod omonim va polisemantik so'zlarning kontekstga bog'liq holda qanday ishlatilishini aniqlashda qo'llanildi. Bir so'zning turli kontekstlarda qaysi ma'noni ifodalashi tahlil qilindi va ularning bir-biridan farqlanish usullari o'rganildi.

Misol: "Ko'z" so'zining "inson organi" va "ignaning ko'zi" kabi turli kontekstlarda ishlatilishi tahlil qilindi.

Muhokama va natijalar. Omonimlik va polisemantik hodisalarni tadqiq qilish natijalari shuni ko'rsatadiki, ushbu ikki hodisaning o'zaro bog'liqligi, ularning farqlanish tamoyillari va amaliy ahamiyati lingvistika uchun katta ahamiyatga ega. Omonimlik, odatda, nutq jarayonida chalkashliklarga sabab bo'lsa, polisemantik hodisalar esa so'zlarning boyligini va ularning turli kontekstlarda ishlatilish imkoniyatlarini oshiradi. Natijalar shuni ko'rsatadiki, omonimlik hodisalari ko'pincha tilning tarixiy taraqqiyoti bilan bog'liq bo'lsa, polisemantik hodisalar so'zlarning zamonaviy ishlatilishida muhim rol o'ynaydi.

Omonimlik hodisasi so'zlarning shaklan bir xil bo'lishi, lekin ma'nolarining farq qilishi bilan belgilanadi. Bu hodisaga oid o'zbek tilidagi misollarning keng doirasini ko'rib chiqamiz:

Misol 1: O'zbek tilida "oy" so'zi ham vaqt birligi sifatida (bir yil ichidagi oylardan biri), ham osmon jismining nomi sifatida ishlatiladi. Ushbu hodisa omonimlikka aniq misol bo'la oladi, chunki ikki so'z ham bir xil shaklda bo'lsa-da, mutlaqo boshqa ma'nolarni anglatadi.

Misol 2: "Ko'prik" so'zi ham jismoniy bog'lovchi inshoot (yo'l ustidagi ko'prik) sifatida ishlatiladi, ham odamlarni birlashtiruvchi narsa sifatida (til o'rganish madaniyatlar o'rtasidagi ko'prik bo'lishi mumkin). Bu omonimlikning kengaytirilgan ko'rinishi.

Polisemantik hodisada bitta so'zning bir nechta ma'nosi bo'ladi, lekin bu ma'nolar orasida semantik aloqa

mavjud. Quyida polisemantik so'zlarga oid yangi misollar keltirilgan:

Misol 1: O'zbek tilida "tomchi" so'zi polisemantik hodisa sifatida ishlatiladi. Bu so'z "suvning mayda bo'lagi" (yomg'ir tomchisi) va "yurakdan kelgan tuyg'ular" (ko'z yoshlari tomchisi) kabi turli ma'nolarni bildiradi, ammo ularning o'zaro semantik bog'liqligi mavjud.

Misol 2: "Poytaxt" so'zi polisemantik so'z bo'lib, asosiy ma'nosi mamlakatning bosh shahri bo'lsa, boshqa ma'nosi badiiy asarda muhim joy yoki qahramonning markaziy harakati o'rni bildiradi. Bular bir-biriga bog'liq, lekin kontekstga qarab turli ma'nolarga ega.

Omonimlik va polisemantik hodisalarni qiyosiy o'rganishda misollar muhim o'rin tutadi. Quyidagi misollar orqali bu ikki hodisaning bir-biridan farqlanishini ko'ramiz:

Misol 1: O'zbek tilida "cho'qmoq" so'zi polisemantik hodisa sifatida "qushning og'iz qismi" va "zarba berish" ma'nolarida keladi. Bu so'zning har ikki ma'nosi bir-biriga yaqin semantik aloqa orqali bog'langan. Ammo, agar "cho'qmoq" so'zi boshqa, mutlaqo aloqasiz ma'noda ishlatilsa, omonimlik hodisasi yuzaga keladi.

Misol 2: "Pishmoq" so'zi o'zbek tilida "taomni tayyorlash" va "narsaning rivojlanishi" (masalan, g'oyaning pishishi) ma'nolarida ishlatiladi. Bu polisemantik hodisa hisoblanadi, chunki har ikkala ma'no bir asosiy harakatdan kelib chiqadi. Agar "pishmoq" boshqa mutlaqo aloqasiz ma'noda ishlatilsa, u holda omonimlik yuzaga keladi.

Kontekstual tahlil polisemantik va omonim so'zlarning ma'nosini aniqlashda juda muhim ahamiyat kasb etadi. O'zbek tilida so'zlarning turli kontekstlarda qanday ma'noda ishlatilishini o'rganish uchun quyidagi usullar va misollar ishlatiladi:

Korpus tilshunosligi: Matnlarda omonim va polisemantik so'zlarning ishlatilish holatlarini tahlil qilish uchun katta hajmdagi milliy va xalqaro matnlar tahlil qilinadi.

Misol: "Qo'ng'iroq" so'zi omonim sifatida ishlatiladi. U "telefon qo'ng'irog'i" va "chalingan qo'ng'iroq" ma'nolarida keladi. Matnlar tahlil qilinib, so'zning qaysi kontekstda qanday ma'noda ishlatilishi aniqlanadi.

Semantik maydon tahlili: So'zlarning asosiy ma'nolarini topish va ularga tegishli bo'lgan turli kontekstlarni o'rganish.

Misol: "Oyoq" so'zi polisemantik so'z sifatida keladi. Bu so'z bir vaqtning o'zida inson tanasi qismi va stulning pastki qismini bildirishi mumkin. Bu ma'nolar o'rtasidagi semantik bog'lanish semantik maydon orqali tahlil qilinadi.

Omonimlik hodisasi ko'p yillar davomida tilshunoslikda tahlil qilinib kelgan muhim semantik hodisalardan biridir. Omonimlikning tabiatini o'rganish, ko'pincha so'zlarning kelib chiqishi (etimologiyasi) bilan bog'liq bo'ladi. Masalan, W. J. Entwisle (1995) o'zining izlanishlarida tilning o'zgarish jarayonida omonim so'zlar hosil bo'lishi ehtimoli ortishini aniqlagan. Unga ko'ra, yangi leksik birliklar paydo bo'lganda eski so'zlarning bir qismini o'zining fonetik va semantik shakli bilan o'zgartiradi, natijada omonimlik yuzaga keladi.

Misol: "Kalit" so'zi o'zbek tilida "eshik ochuvchi vosita" va "muammo hal qiluvchi narsa" ma'nosida keladi. Bu omonimlik hodisasi sifatida aniq ko'rinadi, chunki ikki ma'no o'rtasida hech qanday semantik aloqa yo'q. W. J. Entwisle tahlillarida omonim so'zlarning ko'pincha texnologik va ijtimoiy o'zgarishlar natijasida yuzaga kelganligini aytib o'tadi.

ADABIYOTLAR

1. Entwisle, W. J. (1995). *The Role of Homonymy in Language Change*. Oxford University Press.
2. Lyons, J. (1998). *Semantics* (2nd ed.). Cambridge University Press.
3. Ullman, J. (1957). *Principles of Semantics*. Oxford University Press.
4. Crystal, D. (2003). *A Dictionary of Linguistics and Phonetics*. Blackwell Publishing.

2. Polisemantik hodisa va ilmiy yondashuv

Polisemantik hodisalar tilning semantik imkoniyatlarini kengaytirish imkonini beradi. J. Lyons (1998) o'zining "Semantics" kitobida tilshunoslikda polisemantik so'zlar tilning rivojlanishida muhim rol o'ynashini ta'kidlaydi. Polisemantik so'zlar ko'pincha asosiy ma'noga asoslanib, boshqa ma'nolarga o'tish yo'li bilan paydo bo'ladi. Bu jarayon ma'lum bir so'zning turli xil kontekstlarda ishlatilishi orqali rivojlanadi.

Misol: O'zbek tilida "ildiz" so'zi "o'simlikning yer ostidagi qismi" ma'nosida keladi, shuningdek, "biror narsaning asosi" ma'nosida ham ishlatiladi. Bu polisemantik hodisaning namunasi. J. Lyonsning tadqiqotlari polisemantik so'zlar ko'p ma'nolilikka ega bo'lsa-da, asosiy bir ma'nodan rivojlanishini ko'rsatadi.

3. Omonimlik va polisemantikaning farqlanishi

Ilmiy adabiyotlarda omonimlik va polisemantik hodisalarni farqlashning muhim jihatlari ko'pincha kontekstual tahlil va semantik bog'lanish orqali aniqlanadi. J. Ullman (1957) tomonidan taklif qilingan semantik tahlil usullari omonim va polisemantik hodisalarni ajratishda keng qo'llanilgan. Ullmaning fikriga ko'ra, polisemantik so'zlar semantik jihatdan bog'langan bo'lsa, omonim so'zlar mutlaqo aloqasiz ma'nolarni ifodalaydi.

Misol: O'zbek tilidagi "yurish" so'zi polisemantik bo'lib, u "harakat qilish" va "biror jarayonning davom etishi" kabi ma'nolarni bildiradi. Biroq, agar so'z boshqa kontekstda butunlay boshqa ma'noda ishlatilsa, u holda omonimlik yuzaga kelishi mumkin. J. Ullman bu farqlanishni semantik tahlil bilan tushuntiradi va kontekstning rolini ta'kidlaydi.

Xulosa. Omonimlik va polisemantik hodisalarni lingvistik jihatdan farqlash, til boyligini kengaytirish va turli kontekstlarda so'zlarning ma'nosini tushunishni osonlashtiradi. Ushbu tadqiqot orqali aniqlanishicha, omonimlik hodisalari ko'proq tarixiy ma'no o'zgarishlariga asoslangan bo'lsa, polisemantik hodisalar ko'proq zamonaviy semantik o'zgarishlar bilan bog'liq. Bu hodisalarning to'g'ri tahlili va tushunilishi tilshunoslikda nazariy va amaliy jihatdan katta ahamiyat kasb etadi.

Omonimlik va polisemantik hodisalar tilshunoslikning muhim semantik kategoriyalari sifatida til rivojlanishida katta rol o'ynaydi. Omonimlik, odatda, fonetik jihatdan bir xil, ammo ma'nosi jihatidan mutlaqo aloqasiz so'zlarning paydo bo'lishini anglatadi. Polisemantik so'zlar esa, ma'no jihatidan bog'liq holda bir so'zning turli kontekstlarda ko'p ma'nolilik kasb etishini ifodalaydi. Ushbu hodisalarning farqlanishi semantik tahlil orqali aniq ko'rinadi. Ilmiy adabiyotlar, xususan, W. J. Entwisle, J. Lyons va J. Ullman kabi olimlarning ishlari omonimlik va polisemantikaning tabiati va til tizimidagi ahamiyatini ochib beradi.

O'zbek tilshunosligida ham omonimlik va polisemantik hodisalar aniq va izchil tahlil qilingan. O'zbek tiliga xos leksikologik va semantik o'zgarishlar so'zlarning ma'no ko'p qirraliligini tushunishga yordam beradi. A. Mamadaliyev, A. Nurmonov va Sh. Shodiyev kabi o'zbek tilshunoslarining asarlari ushbu hodisalar bo'yicha o'zbek tilidagi maxsus xususiyatlarni yoritib bergan.

Umuman olganda, tilshunoslikda omonimlik va polisemantik hodisalarni tahlil qilish til rivojlanishini tushunishda va turli semantik jarayonlarni anglashda muhim ahamiyatga ega.

5. Fromkin, V., Rodman, R., & Hyams, N. (2013). *An Introduction to Language* (10th ed.). Wadsworth Cengage Learning.
6. Mamadaliyev A., Nurmonov A., Qodirov A. (2006). *O'zbek tili leksikologiyasi va stilistikasi*. Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.
7. Nurmonov A. (2008). *O'zbek tilining semantikasi*. Toshkent: Fan.
8. G'anieva M. (2010). *Hozirgi o'zbek adabiy tili*. Toshkent: Universitet nashriyoti.
9. Shodiyev Sh. (2003). *O'zbek tili leksikologiyasi*. Toshkent: O'qituvchi.
10. Mirmuhamedov B. (1995). *Tilshunoslik asoslari*. Toshkent: O'zbekiston milliy ensiklopediyasi.